

Maja Matthews-Kozanecka^a, Ewa Baum^b

Wizualny odbiór wyglądu twarzy w aspekcie wielokulturowości

Visual perception of facial appearance in the aspect of multiculturalism

Katedra Nauk Społecznych i Humanistycznych,
Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
*Department of Social Sciences and Humanities,
Poznan University of Medical Sciences, Poland*

^a <https://orcid.org/0000-0002-3437-6263>

^b <https://orcid.org/0000-0002-0503-0562>

DOI: <http://dx.doi.org/10.20883/df.2025.4>

STRESZCZENIE

Analiza atrakcyjności twarzy była na przestrzeni wieków i jest nadal przedmiotem zainteresowań wielu badaczy. Analiza obejmowała różne aspekty. Odbiór wyglądu twarzy jest uwarunkowany wieloma czynnikami, np. biologicznymi, kulturowymi czy społecznymi. Lekarz wykonujący zabiegi z zakresu stomatologii estetycznej twarzy nie ma łatwego zadania, ponieważ celem jego działań powinno być podkreślenie piękna każdej osoby, biorąc pod uwagę twarz pacjenta, jego życzenia i realne możliwości wykonania zabiegów korygujących wygląd uzębienia. Jest to znalezienie drogi między akceptowalnym a indywidualnym pięknem, gdzie nie bez znaczenia pozostaje zmienność postrzegania atrakcyjności twarzy uwarunkowana jakością biologiczną, stanem fizjologicznym, ale także rasą, kulturą, płcią czy wiekiem ogólnym.

Słowa kluczowe: wygląd twarzy, estetyka twarzy, stomatologia estetyczna, wielokulturowość, atrakcyjność uśmiechu.

ABSTRACT

The analysis of facial attractiveness has been and is the subject of research interests, over the centuries, by many researchers in various aspects. The influence on the perception of facial appearance is conditioned by many factors, e.g. biological, cultural or social. A doctor performing procedures in the field of facial aesthetic dentistry does not have an easy task, because the aim of his actions should be to emphasize the beauty of each person, taking into account the patient's face, his wishes and the real possibilities of performing procedures correcting the appearance of the teeth. This is finding a way between acceptable and individual beauty, where the variability of the perception of facial attractiveness conditioned by biological quality, physiological condition, but also race, culture, gender or age, is not without significance.

Keywords: facial appearance, facial aesthetics, aesthetic dentistry, multiculturalism, smile attractiveness.

Proces globalizacji i doświadczenia migracyjne ludzi są przyczynkiem do powstawania społeczeństw wielokulturowych, żyjących bardzo często na styku wielu kultur i religii. Jest to przenikanie się kręgów cywilizacyjnych, odmiennego stylu życia, poglądów, zachowań i postaw, hierarchii wartości czy sposobu komunikowania się. Aspekty wielokulturowości ujawniają się na wielu płaszczyznach, mogą być wyzwaniem, cennym i wzbogacającym doświadczeniem, ale to doświadczenie zderzenia kulturowego, ze względu na pojawiające

się różnice, może być przyczyną szoku kulturowego. Różnorodność, to nie tylko różnice społeczno-ekonomiczne, biologiczne, religijne czy kulturowe, to także nasza tożsamość [1]. W większości kultur twarz jest najbardziej widoczną częścią ciała, jej wygląd wpływa na atrakcyjność, ale ma także duże znaczenie w komunikacji międzyludzkiej. W analizie estetyki uśmiechu i wyglądu twarzy w ujęciu wielokulturowym zwraca się uwagę na różnorodne normy i preferencje związane z odbiorem i postrzeganiem wizualnym twarzy w róż-

nych kulturach. Współcześnie społeczeństwa stają się coraz bardziej wielokulturowe, co może mieć wpływ na to, jak postrzegamy wygląd i atrakcyjność innych osób, ale i samych siebie. Atrakcyjność twarzy jest odczuciem subiektywnym, które może się różnić także w zależności od osobistych preferencji. Twarze ludzi pochodzące z różnych kultur często różnią się od siebie pod względem cech anatomicznych [2]. Rasa danej osoby lub grupy oraz pochodzenie etniczne i płeć mogą determinować preferencje estetyczne u badacza i przyczynić się do oceny estetyki profilu twarzy. Różnorodność kultur to różnorodność kanonów piękna. W ocenie estetyki twarzy zwracamy uwagę na różne cechy, np. symetrię twarzy, uśmiech w uśmiechu, kształt oczu czy nosa, rysy twarzy, kolor czy jędrność skóry, ale także tatuaże, blizny czy biżuteria. W stomatologii wykonywane procedury nakierowane są na uzyskanie poprawy w wyglądzie twarzy, w uatrakcyjnieniu uśmiechu poprzez np. prawidłowo uszeregowane łuki zębowe [3–5].

Stoczkiewicz i Matthews-Brzozowska [6] opisały, jak w przebiegu dziejów zmieniało się postrzeganie twarzy, od pierwszych metod matematycznych, opracowanych w starożytnym Egipcie, dalej rozwijanych w starożytnej Grecji do niezwykle precyzyjnych pomiarów dnia dzisiejszego. Wzorce greckie przyswoili sobie starożytni Rzymianie i je zmodyfikowali. Witruwiusz opracował trójpodział twarzy, który jest do dnia dzisiejszego aktualny. Wzorce te poprzez czasy nowożytne rozwinął w renesansie Leonardo da Vinci jako „boskie proporcje”. Podzielił on twarz na pięć równych pionowych odcinków, których miarą jest szerokość oka – i ten podział również funkcjonuje do dzisiaj. Autorki podkreślają, iż dalszym krokiem w tej dziedzinie były studia renesansowego malarza Dürera nad proporcjami ciała kobiety. Opisał on dokładne proporcje twarzy oraz wargi górnej. Jednakże nie jest to takie bezdyskusyjne, gdyż dowiedziono znaczenia kontekstu geograficznego, etnicznego, płci, wieku, wykształcenia i dynamicznie zachodzących procesów demograficznych w odbiorze patrzącego na twarz innej osoby. Wielu autorów podkreślało, że badani zwracają uwagę na usta, kształt brody i nosa w analizowanych modelach twarzy. Wykorzystywano trójstronne oddziaływanie różnych zmiennych, jak płeć, kraj zamieszkania, zawód, a wyniki miały ułatwić chirurgom plastykom ustalenie preferencji dotyczących twarzy z uwzględnieniem płci męskiej i żeńskiej na tle ogółu społeczeństwa danego kraju. Badacze ci na podstawie uzyskanych wyników doszli do wniosku, że proporcje metryczne czy proponowane standardy nie mają uniwersalnego

zastosowania w ocenie twarzy, gdyż czynniki etniczne, demograficzne, kulturowe czy zawodowe mają znaczący wpływ na postrzeganie piękna twarzy [7]. Do podobnych wniosków dotyczących wieloczynnikowości w wizualnej ocenie twarzy doszli także inni badacze, badający proporcje twarzy w ujęciu wielorasowym. Oceniali oni twarze azjatyckie, w których bardzo rzadko występuje kształt twarzy oparty o złotą proporcję, co potwierdziły wyniki wcześniejszych badań dotyczących zmiennych kulturowych jako wysoce istotnych w analizie twarzy [8]. Bueller po szczegółowej analizie proporcji twarzy sugeruje, że właśnie etniczne i kulturowe różnice powodują, że nie istnieje jedna uniwersalnie piękna ludzka twarz [9].

W piśmiennictwie mało jest pozycji oceniających twarz z profilu, znakomita większość dotyczy oceny twarzy w ujęciu na wprost. Do tego aspektu estetyki twarzy odnoszą się badacze, konkludując, że zbyt wiele zmieniających się w czasie czynników ma wpływ na percepcję wyglądu twarzy i w związku z tym standardy i proporcje nie mają tak istotnego znaczenia, a raczej uzyskanie harmonijnego zindywidualizowanego profilu [10]. Wydaje się jednak, że pewne pomiary mają znaczenie w estetyce profilu twarzy i dąży się do nich różnymi procedurami ortodontycznymi, jak np. poprzez leczenie ekstrakcyjne. Ortododenci zwracają uwagę na tzw. linię estetyczną (E) wg Rickettsa (styczna od końca nosa do bródki, usta – obie wargi powinny leżeć za linią E, warga dolna w odległości 1–2 mm, a górna 2–3 mm od linii E) i do niej odnoszą poszczególne etapy planowanej terapii ortodontycznej [11].

Poszukiwano w populacji kobiet i mężczyzn różnych regionów geograficznych międzypopulacyjnej korelacji twarzy w zakresie dymorfizmu płciowego oraz odniesienia do przeciętnej populacji. Znaleziono nieznaczną korelację w przypadku płci żeńskiej [12]. Jednak pierwsze wrażenie jest niezwykle istotne i niezaprzeczalnym, a także dowiedzionym naukowo jest fakt, że opinia tworzy się u patrzącego w pierwszych sekundach [13]. Stwierdzono, że oceny twarzy na wprost i z profilu nie uzyskują tej samej wartości punktowej w 10-punktowej skali VAS, fakt ten został udowodniony w badaniach polsko-holenderskich autorów medycznej dokumentacji fotograficznej twarzy [14].

Już kilka lat temu podjęto próbę określenia w sposób ilościowy, co najbardziej wpływa na postrzeganie piękna twarzy. Dowiedziono, że kryteria wpływające na ocenę twarzy ulegają modyfikacji wraz z wiekiem i to zarówno z wiekiem ocenianego, jak i oceniającego. Badacze w celu zobiektywizowania wyników proponują, by oceniani i oce-

niający byli w tym samym wieku, a jednocześnie sugerują dalsze badania, w których grupy oceniające i badane będą w różnym wieku [15].

Możemy jednak zdefiniować kilka uniwersalnych cech, które często są uważane za atrakcyjne w kontekście oceny atrakcyjności twarzy, choć ich znaczenie może różnić się w zależności od jednostki. Kluczowymi elementami wpływającymi na ocenę estetyki twarzy są: symetria, proporcje, czystość i jakość skóry, duże i wyraziste oczy, uśmiech z ładnymi uszeregowanymi zębami, harmonijne rysy twarzy, przyjazny wyraz twarzy, a także charakterystyczne i unikalne cechy danej osoby (piegi, dołeczki w policzkach, bródka czy kolor oczu). Porównanie różnic w ocenie tych samych twarzy przez inne grupy wiekowe i odwrotnie może wnieść wiele nowych zaskakujących informacji. Atrakcyjność to kombinacja wielu elementów, które w połączeniu tworzą wrażenie, jakim emanuje osoba.

Wnioski

Wydaje się, że rozszerzenie badań nad estetyką twarzy na populacje różnych krajów i stron świata wzbogaci wiedzę w tym temacie. Należy jednak pamiętać, że ocena atrakcyjności twarzy to nie tylko kwestia estetyczna. Bardzo często ma ona istotne znaczenie w ocenie kontekstu społeczno-kulturowego czy symbolicznego, mówi o tożsamości etnicznej i rasowej czy też przynależności do konkretnej grupy społecznej.

Oświadczenia

Oświadczenie dotyczące konfliktu interesów

Autorzy deklarują brak konfliktu interesów w autorstwie oraz publikacji pracy.

Źródła finansowania

Autorzy deklarują brak źródeł finansowania.

Piśmiennictwo

- [1] Matthews-Kozanecka M, Matthews-Brzozowski A, Czy(m) my się różnimy – pacjenci wielokulturowi w Polsce i Niderlandach, [w:] Dokonania i wyzwania polskiej historiografii medycznej, red. E. Baum, E. Białek, M. Mazurak, A. Wojnar, T1. 2024;247-271.
- [2] Nomura M, Motegi E, Hatch JP, Gakunga PT, Ng'ang'a PM, Rugh JD, Yamaguchi H. Preferencje estetyczne sędziów europejskich Amerykanów, Latynosów, Japończyków i Afrykanów dotyczących profili tkanek miękkich. *Am J Orthod Ortopa Zębowo-Twarzowego*. 2009;135(4 uzupełnienie):S87-95. DOI: 10.1016/j.ajodo.2008.02.019. PMID: 19362272.
- [3] Blatz MB, Chiche G, Bahat O, Roblee R, Coachman C, Heymann HO. Evolution of Aesthetic Dentistry. *J Dent Res*. 2019;98(12):1294-1304.
- [4] Kościński K. Atrakcyjność twarzy, https://www.researchgate.net/publication/287217698_Atrakcyjnosc_twarzy_2013.
- [5] Gawron D. Perspektyw ocenia a spostrzegana atrakcyjność twarzy autentycznych: różnice międzypłciowe, *Psychologiczne Zeszyty Naukowe, Półrocznik Instytutu Psychologii UZ*, 1. 2017;173-182.
- [6] Matthews-Brzozowska T, Stoczkiwicz D. Estetyka twarzy w ortodontycznej ocenie klinicznej. *Prz Stomatol*. 2014;3:21-24.
- [7] Broer PN, Juran S, Liu Y-J, Weichman K, Tanna N, Walker ME, and all. The impact of geographic, ethnic, and demographic dynamics on the perception of beauty. *J of Craniofacial Surgery and Volume*. 2014;25(2):157-161.
- [8] Alam M, Hughart R, Champlain A, Geisler A, Paghdal K, Whiting D, and all. Effect of Platelet-Rich Plasma Injection for rejuvenation of photoaged facial skin. *A Randomized Clinical Trial. JAMA Dermatology*. 2018;154(12):1147-1452.
- [9] Bueller H. Ideal facial relationships and goals. *Facial Plast Surg*. 2018;34:458-465.
- [10] Heppt WJ, Vent J. The facial profile in the context of facial aesthetics. *Facial Plastic Surgery*. 2015;31(5):421-430.
- [11] Aksamit J, Matthews-Brzozowska T. The impact of orthodontic treatment on the soft tissue profile – case report. *JoFA*. 2024;7(1):19-27.
- [12] Danel D, Valentova JV, Sanchez OR, Leongomez JD, Varella MAC, Kleisner K. A cross-cultural study of sex typicality and averageness: Correlation between frontal and lateral measures of human faces. *Am J Hum Biol*. 2018;30:23147.
- [13] Kanavakis G, Halazonetis D, Katsaros C, Gkantidis N. Facial shape affects self-perceived facial attractiveness. *PLoS One*. 2021;16(2):0245557.
- [14] Klimek E, Dąbrowska A, Matthews-Brzozowski A, Nijakowski K. Ocena estetyki twarzy na podstawie fotografii – pierwsze wrażenie i linie estetyczne. Część I. *JoFA*. 2024;7(2):99-109.
- [15] Vučinić N, Tubbs RS, EriC M, Vujić Z, Marić D, Vuković B. What do we find attractive about the face?: survey study with application to aesthetic surgery, *Clinical Anatomy*. 2019;1-9.

Zaakceptowano do edycji: 20.03.25
Zaakceptowano do publikacji: 26.05.25

Adres do korespondencji:
majamk@ump.edu.pl